

Binaların Yangından Korunması Hakkında

Yönetmelik Yayınlandı

Prof. Dr. Abdurrahman KILIÇ

İTÜ Makina Fakültesi

28.03.2003 tarihinde “Yangın Yönetmeliğinde Uygulama Sırasında Karşılaşılan Sorunlar” konusunda Prof. Dr. Abdurrahman KILIÇ ile bir söyleşi düzenlendi. Aşağıda Hocamızın Yönetmelik hakkındaki görüşlerini sunuyoruz.

Türkiye’de ülke genelinde geçerli olan, kamu ve özel kurum ve kuruluşlar ile gerçek kişilerce kullanılan her türlü yapı, bina, tesis ve işletmelerin, tasarımı, yapımı, işletimi, bakımı ve kullanımı aşamalarında, herhangi bir şekilde çıkan yangının, can ve mal kaybını en aza indirerek söndürülmesini sağlayacak yangın öncesinde ve sırasında alınacak tedbirler ile organizasyon, eğitim ve denetimi sağlamak için, deprem sonrası yangın güvenliğini de kapsayan, Sivil Savunma Genel Müdürlüğü’nün koordinatörlüğünde ve yürütücülüğünde hazırlanan, çok sayıda sivil toplum kuruluşunun görüşü alınan "Binaların Yangından Korunması Hakkındaki Yönetmelik", İçişleri Bakanlığı'nın 29/5/2002 tarihli ve 1313 sayılı yazısı üzerine, 7126 sayılı Sivil Savunma Kanunu'nun ek 9 uncu maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 12/6/2002 tarihinde kararı ile Resmi Gazetenin 26.07.2002 tarih ve 24827 sayısında yayımlandı.

Yönetmelik; Türkiye genelinde her türlü yapı, bina, tesis ile açık ve kapalı alan işletmelerinde alınacak yangın önleme ve söndürme tedbirlerini, yangının ısı, duman, zehirleyici gaz, boğucu gaz ve panik nedeni ile oluşan can güvenliğine yönelik tehlikeleri en aza indirmek için gerekli olan tasarım, yapım, kullanım, bakım ve işletim esaslarını kapsamaktadır.

Türkiye’de Yangın Güvenliği Mevzuatı

Ülkemizin önemli yerleşim merkezlerinde meydana gelen yangınlar büyük zararlar vermesine rağmen, yangın güvenlik önlemlerine gereken önem verilmemiş ve halkımızın yangına karşı can ve mal güvenliğinin sağlanması için yangın önleyici önlemler şimdiye kadar yeterince belirlenmemiştir. Yıllardan beri yangın ve güvenlik konusunda vurdumduymaz davranışımız devam etmiş, her zaman olay meydana geldikten sonra önlemlerin alınacağı belirtilmiş ve her defasında da on beş gün sonra unutulmuştur. Türkiye’de yılda ortalama 60000 civarında yangın meydana gelmekte ve bu yangınlarda, yüzlerce vatandaş yanarak ölmekte, çok sayıda kişi yaralanmakta, binlerce dönüm orman yok olmakta, geçmişten günümüze köprü görevi

yapan tarihi binalar azalmakta, değerli itfaiyecilerimiz hayatını kaybetmekte, aileler evsiz kalmakta ve çalışanlar işinden olmaktadır.

Ülkemizin birçok yerleşim bölgesinde, girilemeyen sokaklar ve yoğun trafik, yeterli su bulunmaması, alınan önlemlerin yetersizliği, tarihi ve ahşap yapıların çokluğu, yüksek yapıların artması, ticaret ve sanayi kuruluşları ile konutların iç içe bulunması, ormanlık alanların yerleşim alanlarına yakınlığı, itfaiyenin eğitim ve teknik seviyesinin dünya standartlarının altında olması gibi birçok faktörden dolayı yangın riski büyüktür. Sanayiinin gelişimi, toplu yerleşim alanlarının çoğalması, kişi başına tüketilen enerji miktarının artması, üretim tekniklerindeki yeni gelişmeler ve kullanılmaya başlanan yeni malzemeler, gelecek yıllarda, yangın nedeniyle meydana gelen maddi zararları, can kaybı ve yaralanmaların sayısını arttıracaktır.

Türkiye'de yangından korunma konusunda, ülke genelinde bir politika oluşturulamamış ve şimdiye kadar "Yangından Korunma Yönetmeliği" çıkarılmamıştır. Yakın geçmişe kadar, yangın denildiğinde hep itfaiye ve itfaiye denildiğinde söndürme akla gelmiştir. İtfaiye dışında söndürme ve eğitim, hep ikinci planda tutulmuştur. Gelişmiş ülkelerde sürekli olarak yapılan tatbikatlar, eğitici programlar ve uyarılar ile yangın sayısı azaldığı görülmüştür. Ülkemizde yangın güvenliği önlemleri konusunda son yıllarda hızlı bir gelişme görülmesine rağmen, özellikle mevzuat konusundaki büyük boşluk devam etmekteydi. Kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, standart ve kodlardan oluşan mevzuat dediğimiz düzenleyici kuralların yeterli olmaması; projecileri, uygulayıcıları ve işletmecileri belirsizliklere ve çaresizliklere götürüyordu. Yangından korunma için alınacak her önlem yangına karşı bir siperdir, bir savunma hattıdır. Şimdiye kadar bu siperin gerçek anlamda yapıldığını söylemek mümkün değildir.

Yangın söndürme teknolojisinde ve gelişmiş ülkelerde yangın güvenlik önlemlerinde büyük gelişmeler olmasına rağmen, ne yazık ki ülkemizde yangın önlemleri konusunda yeterli bir gelişme olduğunu söylemek zordur. Yangın güvenlik önlemlerine gereken önem verilmemiş ve halkımızın yangına karşı can ve mal güvenliğinin sağlanması için yangın önlemleri yeterince belirlenmemiştir. Özellikle topluma açık yapılar, yüksek yapılar ve endüstriyel yapılar gibi yangına duyarlı olan yerler için yangın güvenlik önlemleri yetersizdir. Şimdiye kadar, Tehlikeli maddelerin üretilmesi, depolanması ve taşınması ile ilgili birkaç tüzük ve yönetmelik ve "Kamu Binalarının Yangından Korunmasına İlişkin Yönetmelik" mevcut olmasına rağmen bunların yeterli olduğunu söylemek mümkün değildi.

Türkiye'de geniş çaplı ilk yönetmelik, 1992'de çıkarılan "İstanbul Belediyesi Yangından Korunma Yönetmeliği"dir. Bu yönetmelik sadece İstanbul için geçerli olması ve sadece Belediye tarafından yürürlüğe konulması uygulama alanını sınırlı tutmuştur. Fakat, bu bir başlangıç olmuş ve daha sonra benzer yönetmelik çalışmalarına, İzmir, Mersin; Antalya ve Bursa Belediyeleri başlamıştır. Büyükşehirlerin farklı yönetmelikler çıkarması karmaşaya

neden olmuş ve Büyükşehir sınırlarının dışında kalan bölgelerde hiç bir yangın güvenlik önlemi alınmamıştır.

Bu eksiklikleri gidermek, belediyeler arasındaki farklı uygulamaları önlemek, tasarımcılara ve uygulamacılara yön verebilmek, yangından ötürü ortaya çıkacak can ve mal kaybını en aza indirmek, önlemlerin doğru ve yeterli bir şekilde alınmasını sağlamak üzere bu yönetmelik hazırlanmış ve Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılmıştır.

Yeni Yönetmeliğin Hazırlanışı

Yayımlanan "Binaların Yangından Korunması Hakkındaki Yönetmelik" çalışmalarına, Sivil Savunma Genel Müdürlüğünün koordinatörlüğünde ve yürütücülüğümde, çok sayıda sivil toplum kuruluşu katılmıştır. Sivil Savunma Genel Müdürlüğünün ve özellikle Daire Başkanı Sayın Sabahattin Özçelik'in büyük emeği ve yılmadan uğraşması sonucu ortaya çıkmıştır.

İlk toplantı 16.02.2000 Çarşamba günü İTÜ Makine Fakültesinde yapılmış ve iki yılı geçen bir çalışma sonunda tamamlanmıştır. Günlerce değil aylarca çalışılarak hata sayısının azaltılması hedeflenmiştir. Yirmiden fazla toplantı yapılmıştır. Toplantılarda farklı görüşler savunulmuş, birçok konuda karar verilememiş ve sonunda uzman kişilerin görüşleri esas alınmıştır.

Çalışmalara; Mimarlar Odası, Elektrik Mühendisleri Odası, Makina Mühendisleri Odası, Kimya Mühendisleri Odası, İstanbul Büyükşehir İtfaiyesi, Bursa Büyükşehir İtfaiyesi, Uludağ Üniversitesi, Yıldız Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Türk Tesisat Mühendisleri Derneği, DOSİDER-Doğalgaz Derneği, POMSAD-Pompacılar Derneği, GESİDER-Güvenlikçiler Derneği, İZODER-İzolasyoncular Derneği ve Türkiye Yangından Korunma Vakfı temsilcileri katılmıştır. Bunun yanında birçok kişinin görüşü de alınmıştır.

Yönetmelik Neler Getirmiştir

Yönetmelik, binaların yangınlara karşı korunması için yangın öncesinde ve esnasında alınacak tedbirleri, can ve mal kaybının en aza indirilmesi konusunda yapılacak iş ve işlemler ile görevlileri belirlemektedir. Yönetmelik, binalara ilişkin genel hükümler, imar planları, kaçış yolu özellikleri, kaçış yollarının aydınlatılması, çıkış işaretlemesi, yangın merdivenleri özellikleri, sulu yangın söndürme sistemleri, yangın dolapları, minimum su kapasitesi ve basıncı, yangın söndürme cihazları, yangın ihbar ve alarm sistemlerini kapsamaktadır. Özellikle yüksek yapılar ve topluma açık yapılar için özel hususlar getirmektedir.

Yönetmeliğin hazırlanmasında gelişmiş ülke yönetmelikleri ve standartları esas alındı. Başka ülkelerde uygulanmayan bir maddenin konulmadığı söylenebilir. Fakat, kendi ülkemizin şartlarını göz önüne aldık ve uygulanamayacak hususları getirmemeye çalıştık. Konulan sınırlamalarda ve zorunluluklarda ülkemiz insanının davranış biçimleri ve ayrıca ülkemizdeki sanayiinin durumu da göz önüne alındı. Bir taraftan ülkemizdeki teknolojiden yararlanmak hedeflenirken bir taraftan da teknolojinin gelişmesini zorlayacak özellikler istendi.

Yönetmeliğin uygulama alanını düşünürsek daha öncekilerle karşılaştırılamayacak kadar geniş kapsamlı olduğu söylenebilir. Zira daha önce bütün binaları kapsayan ve Türkiye genelinde zorunlu olan bir yönetmelik yoktu. İçerik olarak düşündüğümüz zaman ise, yine çok farklı ve ilave kısımları bulunmaktadır. Söndürme ve algılama konusundaki hızlı gelişmeye paralel olarak yönetmeliğe de yeni maddeler ilave edilmiştir. Yaşadığımız deprem göz önüne alınarak deprem sonrası yangınların oluşmasını önleyecek maddeler konulmuştur. Özellikle insanların tahliyesi konusunda son derece hassas davranılarak bu konuda gelişmiş ülkelerdeki esasların altına inilmemiş ve benzer uygulamalar alınmıştır.

Yönetmelikte depremle ilgili olarak doğal gaz tesisatlarında, asansörlerde ve borulama tesisatlarda alınacak önlemlere ilişkin önemli maddeler bulunmaktadır. Sarsıntı olduğunda doğal gazın akışını ve panelin elektriğini kesen tertibat zorunlu kılınmıştır. Yüksek binalardaki asansörlerin deprem sırasında en yakın kata gidip, kapılarını açıp, hareket etmeyecek tertibat ve programa sahip olmaları istenmiştir. Sismik hareketlere karşı ana kolonların her hangi bir yöne sürüklenmemesi için dört yönlü destek kullanılmalı ve 21/2" veya daha büyük çaplı bransman borularında esnek bağlantılar kullanılarak boruların kırılması önlenmesi tedbirleri getirilmiştir.

Eski Yönetmeliklerin Geçerliliği

Türkiye'de özellikle 1992 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından çıkarılan yangından korunma yönetmeliğinden sonra, birçok Büyükşehir Belediyesi benzer yönetmelikler çıkarmaya başlamıştır. Bunun yanında bakanlıkların çıkardığı yönetmelikler de olmuştur. İmar yönetmeliklerinin içinde yangın güvenliği ile ilgili hususlar yer almıştır. Bunlar birbirleriyle karşılaştırıldığında, önemli farklılıklar mevcuttur. Bu yönetmelikle "Kamu Binalarının Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik" ve belediyeler tarafından çıkarılmış olan bütün yangından korunma yönetmelikleri ve talimatları yürürlükten kaldırılmıştır. Bu Yönetmeliğin yayım tarihinden önce yürürlüğe konulmuş bulunan imar, yapı ve afet bölgelerinde yapılacak yapılar hakkındaki yönetmelikler, ilgili idarelerce, Yönetmeliğin yayımı tarihinden itibaren 6 ay içinde bu Yönetmeliğe uygun hale getirilmesi gerekmektedir.

Yaptırım, Uygulama ve Denetim

Ülkemizde her konuda, düzenleyici kuralların işlerliğini engelleyen en önemli etken "yaptırım eksikliği". Bu yönetmelik tavsiye niteliğinin ötesinde, "uygulanması zorunlu kurallar" olarak işlevsel olabilecek mi?

Amacımız yönetmeliğin tam olarak uygulanmasıdır. Teorik olan ve uygulanamayacak maddelerin konulmamasına dikkat edilmiştir. En büyük yaptırım, yönetmelik hükümleri uygulanmadığı takdirde binanın inşaat izni ve kullanım izni alamamasıdır. Yeni yapılan ya da proje tadilatıyla kullanım amacı değiştirilen yapılarda bu yönetmelikte öngörülen esaslara göre yapılmış imalat yapılmadığının tespiti halinde bu eksiklikler giderilinceye kadar binaya kullanma izin belgesi ve/veya çalışma ruhsatı verilmeyecektir.

Bu yönetmelik hükümlerinin uygulanmasından, yapı, bina, tesis ve işletmelerde yangın güvenliğinden kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlarda en büyük amir, diğer bina, tesis ve işletmelerde sahip veya yöneticiler sorumlu tutulmuştur.

Yatırımcı kuruluşlar, mal sahipleri, işveren temsilcileri, tasarım ekibi, mimar ve mühendisler, uygulayıcı yükleniciler, imalatçılar görevli ve sorumludurlar. Ayrıca, yapı üretiminde ve kullanımında yer alan müşavir, danışman, proje kontrol, yapı denetim ve işletme yetkilileri sorumludurlar.

Önemli bir madde de sigorta şirketleri için getirilmiştir. Sigorta Şirketleri, yangına karşı sigorta ettirme talebi aldıkları bina, tesis ve işletmelerde, bu yönetmeliğin hükümlerine uyulup uyulmadığını kontrol etmek zorundadır.

Yönetmelik hükümlerinin uygulanıp uygulanmadığı; özel yapı, bina, tesis ve işletmeleri; mülki idare amirlerinin yetki ve sorumluluğunda, mahalli itfaiye teşkilatı, Sivil Savunma Müdürlüğü ve mülki idare amirliğince görevlendirilecek heyetlerce haberli veya habersiz olarak denetlenir. Ayrıca, bunların bağlı veya ilgili olduğu bakanlık, kamu kurum ve kuruluşlarının müfettiş, kontrolör veya denetim elemanları tarafından da denetleme yapılabilecektir.

Yönetmeliğin uygulanmasından kaynaklanan sorunlar ile çözüm önerilerini her yıl Mart ayı sonuna kadar İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma Genel Müdürlüğüne gönderilecektir.

Eski Yapılar

Mevcut yapılarda yüksekliği 30.50 m'yi geçen konut harici bütün binalarda ve yatak sayısı 200'ü geçen oteller ile kullanım alanı 3000 m²'nin üzerinde olan alışveriş, eğlence, ticaret ve

toplama amaçlı yerlerde bu Yönetmelikte istenen tedbirleri 3 yıl içinde yerine getirmek zorundadır.

Diğer mevcut yapılarda, uygulanabilir iyileştirici tedbirler 5 yıl içinde yerine getirilmesi gerekmektedir. Bütün mevcut yapıların bu yönetmelikte istenilen hususların yerine getirilmesi mümkün değildir. Mevcut yapılar için ayrı bir yönetmelik çıkarılmalıdır. Bu konuda ön çalışmalar başlatılmıştır.

Sonuç

İlk kez uluslararası standartlar düzeyinde yangın güvenliği ile ilgili bir yönetmelik yayımlandı. Bu yönetmelik ülkemizdeki yangın güvenliği konusunda büyük bir reformdur. Bununla beraber, çok sayıda yönetmelik veya standart çıkarılsa bile uygulanmadıkça bir işe yaramayacaktır. Türkiye'de yangın güvenliğinin sağlanması için, bu yönetmeliğin uygulanması, kontrol ve denetimlerin yapılması ve en çok her iki yılda, problem olan maddeler değiştirilmeli, teknolojinin getirdiği yenilikler ilave edilmelidir.

Yönetmeliğin mükemmel olduğu söylenemez. Bütün yasalarda olduğu gibi, bu yönetmeliğinde zaman içinde değiştirilmesi ve geliştirilmesi, eksikliklerin giderilmesi gerekir. Ülke genelinde yangın güvenliği açısından uyumluluğu sağlamak, yangın önleme sistemlerinin kontrol ve denetimini yapmak, yangın önlemleri konusunda halkı aydınlatmak ve belediyeler arasındaki koordinasyonu sağlamak için Sivil Savunma ile itfaiyeler birleştirilmeli ve "Sivil Savunma ve İtfaiye Genel Müdürlüğü" altında yeni bir yapılanmaya gidilmelidir. Bu yapılmadıkça, yetkili mercinin belirlenmesi, denetimlerin yeterli düzeyde yapılması ve yönetmeliğin geliştirilmesi sağlıklı olmayacaktır..